

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.03.2018, sp. zn. 29 Cdo 4403/2014, ECLI:CZ:NS:2018:29.CDO.4403.2014.1

Číslo: 37/2019

Právní věta: Rozhodne-li valná hromada akciové společnosti se sídlem v České republice o přechodu všech ostatních účastnických cenných papírů společnosti na hlavního akcionáře podle § 183i a násl. obch. zák., je k řízení o přezkoumání přiměřenosti protiplnění podle § 183k obch. zák. dána pravomoc (mezinárodní příslušnost) českých soudů podle článku 22 odst. 2 nařízení Brusel I bez ohledu na to, kde má sídlo či bydliště hlavní akcionář.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 27.03.2018

Spisová značka: 29 Cdo 4403/2014

Číslo rozhodnutí: 37

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Akcionář, Akciová společnost, Pravomoc soudu, Valná hromada

Předpisy: čl. 22 odst. 2 Nařízení (ES) č. 44/2001
§ 183i obch. zák.
§ 183k obch. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

I. Dosavadní průběh řízení

1. Valná hromada společnosti J. p., a. s. (dále též jen „společnost“), rozhodla dne 8. 12. 2006 podle § 183i a násl. zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění účinném do 31. 3. 2008 (dále též jen „obch. zák.“), o přechodu všech účastnických cenných papírů na hlavního akcionáře (společnost E.ON Czech Holding AG, se sídlem ve Spolkové republice Německo, M.; dále též jen „hlavní akcionář“) a o tom, že výše protiplnění činí 4 450 Kč na jednu kmenovou akcii o jmenovité hodnotě 1 000 Kč. Usnesení valné hromady bylo zapsáno do obchodního rejstříku 14. 12. 2006.

2. Návrhem ze dne 26. 1. 2007 se navrhovatelé („vytěsnění akcionáři“), všichni s bydlištěm v České republice, domáhají vůči společnosti a hlavnímu akcionáři přezkoumání přiměřenosti protiplnění, majíce za to, že protiplnění určené usnesením valné hromady společnosti neodpovídá zákonnému požadavku na přiměřenost (tj. hodnotě akcií, jež přešly na hlavního akcionáře).

3. Hlavní akcionář vznesl (současně s prvním úkonem – vyjádřením k návrhu) námitku nedostatku pravomoci (mezinárodní příslušnosti) českých soudů, maje za to, že mezinárodně příslušné jsou s

ohledem na sídlo (bydliště) hlavního akcionáře toliko soudy Spolkové republiky Německo. Jelikož povinnost doplatit vytěsněným akcionářům případný rozdíl v přiměřeném vypořádání stihá toliko hlavního akcionáře, dovozuje, že účastenství společnosti v řízení je účelové pro „vytvoření pravomoci českých soudů“.

4. Krajský soud v Českých Budějovicích usnesením ze dne 26. 8. 2009, č. j. 13 Cm 106/2007-83, zamítl námitku nedostatku pravomoci českých soudů, dovozuje, že pravomoc (mezinárodní příslušnost) českých soudů zakládá článek 6 odst. 1 Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. 12. 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (dále též jen „nařízení Brusel I“), neboť je žalováno více osob společně, jedna z nich má bydliště v obvodu soudu prvního stupně a právní nároky jsou spojeny tak úzce, že je účelné je vyšetřit a rozhodnout o nich společně.

5. Vrchní soud v Praze (jako soud odvolací) k odvolání hlavního akcionáře usnesením ze dne 22. 6. 2010, č. j. 7 Cmo 439/2009-105, usnesení soudu prvního stupně potvrdil, uzavíraje, že v projednávané věci jde o řízení podle článku 22 odst. 2 nařízení Brusel I a mezinárodně příslušné jsou - s ohledem na sídlo společnosti - české soudy.

II. Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti usnesení odvolacího soudu podal hlavní akcionář dovolání, jež Nejvyšší soud usnesením ze dne 15. 2. 2012, sp. zn. [29 Cdo 4798/2010](#), odmítl jako objektivně nepřipustné, neboť zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), ve znění účinném do 31. 12. 2012, neumožňoval tímto mimořádným opravným prostředkem napadnout uvedené rozhodnutí odvolacího soudu.

7. Hlavní akcionář současně napadl usnesení odvolacího soudu ústavní stížností. Ústavní soud nálezem ze dne 11. 9. 2012, sp. zn. [II. ÚS 2504/10](#), usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 6. 2010, č. j. 7 Cmo 439/2009-105, zrušil pro porušení práva na spravedlivý proces, zakotveného v článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Ústavní soud odvolacímu soudu vytkl, že - ačkoliv byl soudem, proti jehož rozhodnutí nebyl přípustný opravný prostředek - nepoložil předběžnou otázku podle článku 267 Smlouvy o fungování Evropské unie (dále též jen „SFEU“) k výkladu jím aplikovaného unijního práva (článku 22 odst. 2 nařízení Brusel I), aniž by odůvodnil, že je splněna některá z výjimek stanovených Soudním dvorem Evropské unie (dále též jen „Soudní dvůr“) v rozsudku ze dne 6. 10. 1982, ve věci CILFIT v. Ministerstvo zdravotnictví, C-283/81, odůvodňující takový postup (nepoložení předběžné otázky).

8. Vrchní soud v Praze poté usnesením ze dne 2. 5. 2014, č. j. 7 Cmo 439/2009-274, opětovně potvrdil usnesení soudu prvního stupně, uzavíraje, že po změně občanského soudního řádu účinné od 1. 1. 2013 (v jejímž důsledku je dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu o námitce nedostatku mezinárodní příslušnosti přípustné za splnění podmínek § 237 o. s. ř.) již není soudem „poslední instance“ ve smyslu článku 267 SFEU a není tudíž povinen položit předběžnou otázku k výkladu unijního práva. Oproti předchozímu (Ústavním soudem zrušenému) usnesení dospěl odvolací soud k závěru, že české soudy jsou mezinárodně příslušné podle článku 5 odst. 1 nařízení Brusel I, neboť spor (a nároky z něj) mají smluvní charakter (vyplývají ze stanov) s místem plnění v České republice.

9. Proti usnesení Vrchního soudu v Praze podal hlavní akcionář dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 o. s. ř., ve znění účinném od 1. 1. 2013, maje za to, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení (Nejvyšším soudem dosud neřešené) otázky pravomoci (mezinárodní příslušnosti) soudů České republiky k řízení o přezkoumání přiměřenosti protiplnění podle § 183k obch. zák.

10. Dovolatel namítá, že v projednávané věci není předmětem řízení dobrovolně přijatý závazek jednou stranou vůči straně druhé, ale závazek, který vzniká ze zákona. Má za to, že mezinárodní příslušnost svědčí pouze soudům Spolkové republiky Německo, a to podle článku 2 a článku 60 odst. 1 nařízení Brusel I. Navrhuje, aby Nejvyšší soud napadené usnesení odvolacího soudu změnil tak, že se řízení pro nedostatek pravomoci (mezinárodní příslušnosti) českých soudů zastavuje, popř. aby s ohledem na převládající pochybnosti o aplikaci nařízení Brusel I přerušil řízení a položil předběžnou otázku Soudnímu dvoru.

11. Navrhovatelé považují dovolání za nedůvodné a navrhují, aby je Nejvyšší soud zamítl. Podle jejich přesvědčení jsou české soudy mezinárodně příslušné k projednání jejich návrhu v souladu s článkem 22 odst. 2 nařízení Brusel I. Poukazují na to, že ke shodnému závěru dospěl (v obdobném řízení) i Nejvyšší soudní dvůr Republiky Rakousko v rozsudku ze dne 18. 2. 2010, č. j. 6Ob221/09g.

III. Přípustnost dovolání

12. Nejvyšší soud předesílá, že rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. 12. 2013) se podává z článku II bodu 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, a dále z části první, článku II bodu 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

13. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí, kterým se končí odvolací řízení, závisí na vyřešení dovoláním otevřené otázky pravomoci (mezinárodní příslušnosti) českých soudů k řízení o přezkoumání přiměřenosti protiplnění podle § 183k obch. zák. v situaci, kdy hlavním akcionářem je obchodní společnost se sídlem v jiném členském státu Evropské unie; tato otázka procesního práva dosud nebyla v rozhodování odvolacího soudu vyřešena.

IV. Důvodnost dovolání

14. Pro posouzení dovoláním otevřené otázky jsou významná následující ustanovení obchodního zákoníku, občanského soudního řádu a nařízení Brusel I:

§ 183i obch. zák.

Osoba, která vlastní ve společnosti účastnické cenné papíry, a) jejichž souhrnná jmenovitá hodnota činí alespoň 90 % jejího základního kapitálu, nebo b) které nahrazují účastnické cenné papíry, jejichž souhrnná jmenovitá hodnota činí alespoň 90 % základního kapitálu společnosti, anebo c) s nimiž je spojen alespoň 90% podíl na hlasovacích právech ve společnosti (dále jen „hlavní akcionář“), je oprávněna požadovat, aby představenstvo svolalo valnou hromadu, která rozhodne o přechodu všech ostatních účastnických cenných papírů společnosti na její osobu (odstavec první).

Usnesení valné hromady obsahuje také určení hlavního akcionáře, údaje osvědčující, že tento akcionář je hlavním akcionářem, a výši protiplnění určenou podle § 183j odst. 6 a lhůtu pro poskytnutí protiplnění (odstavec třetí).

§ 183k obch. zák.

Vlastníci účastnických cenných papírů mohou od okamžiku obdržení pozvánky na valnou hromadu, případně od okamžiku oznámení jejího konání požádat soud o přezkoumání přiměřenosti protiplnění; není-li toto právo využito do měsíce ode dne zveřejnění zápisu usnesení valné hromady podle § 183l do obchodního rejstříku, zaniká (odstavec první).

V případě, že vlastník účastnického cenného papíru nevyužije právo podle odstavce 1, nemůže se nepřiměřenosti protiplnění již dovolávat (odstavec druhý).

Soudní rozhodnutí, kterým bylo přiznáno právo na jinou výši protiplnění, je pro hlavního akcionáře a

pro společnost závazné co do základu přiznaného práva i vůči ostatním vlastníkům účastnických cenných papírů. Promlčecí doba začíná běžet ode dne právní moci rozhodnutí, a to vůči všem oprávněným osobám bez ohledu na to, zda byly účastníky řízení (odstavec třetí).

Určení nepřiměřenosti výše protiplnění nezpůsobuje neplatnost usnesení valné hromady podle § 183i odst. 1 (odstavec čtvrtý).

Návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady podle § 131 nelze zakládat na nepřiměřenosti výše protiplnění (odstavec pátý). § 104 odst. 1 o. s. ř.

Jde-li o takový nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit, soud řízení zastaví. Nespadá-li věc do pravomoci soudů nebo má-li předcházet jiné řízení, soud postoupí věc po právní moci usnesení o zastavení řízení příslušnému orgánu; právní účinky spojené s podáním žaloby (návrhu na zahájení řízení) zůstávají přitom zachovány.

Článek 2 odst. 1 nařízení Brusel I

Nestanoví-li toto nařízení jinak, mohou být osoby, které mají bydliště na území některého členského státu, bez ohledu na svou státní příslušnost žalovány u soudů tohoto členského státu.

Článek 22 odst. 2 nařízení Brusel I

Bez ohledu na bydliště mají výlučnou příslušnost pro řízení, jejichž předmětem je platnost založení, nulita nebo zrušení společností nebo jiných právnických osob nebo sdružení právnických nebo fyzických osob nebo platnost usnesení jejich orgánů, soudy členského státu, na jehož území má společnost, právnická osoba nebo sdružení sídlo. Při určení sídla postupuje soud podle pravidel mezinárodního práva soukromého.

Článek 60 odst. 1 nařízení Brusel I

Pro účely tohoto nařízení se v případě společností nebo jiných právnických osob nebo sdružení fyzických nebo právnických osob „bydlištěm“ rozumí místo, kde má tato osoba své a) sídlo nebo b) ústředí nebo c) hlavní provozovnu.

15. V řízení o přezkoumání přiměřenosti protiplnění jde o spor mezi osobami soukromého práva, spadající do oblasti obchodního práva, v němž žádná ze stran nevykonává veřejnoprávní pravomoci ani neplní veřejnoprávní povinnosti; jde tak o věc občanskou a obchodní ve smyslu článku 1 odst. 1 nařízení Brusel I (srov. např. rozsudek Soudní dvora ze dne 23. 10. 2014, ve věci flyLAL-Lithuanian Airlines AS, v likvidaci proti Starptautiskā lidosta Rīga VAS, Air Baltic Corporation AS, C-302/13, body 24 až 31). Současně nejde o žádný z případů vypočtených v článku 1 odst. 2 nařízení Brusel I.

16. Řízení v projednávané věci bylo zahájeno dne 26. 1. 2007; na určení mezinárodní příslušnosti soudů tudíž nelze použít nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. 12. 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (viz článek 66 odst. 1 označeného nařízení).

17. Není zde žádná mezinárodní úmluva ani jiný unijní právní předpis, které by se použily přednostně před nařízením Brusel I (viz články 67 a 71 nařízení Brusel I).

18. Projednávaná věc tudíž spadá do (věcné i časové) působnosti nařízení Brusel I.

19. Základním (obecným) pravidlem pro určení mezinárodní příslušnosti soudů je příslušnost založená na místě bydliště žalovaného (článek 2); ostatní pravidla představují (taxativně vypočtené) výjimky odůvodněné předmětem sporu či smluvní svobodou stran, kdy žalovaný může nebo musí (podle okolností) být žalován u soudu jiného členského státu [bod 11 úvodních ustanovení nařízení Brusel I a např. rozsudek Soudního dvora ze dne 1. 3. 2005, ve věci A. O. proti N. B. J. a dalším, C-281/02, body 37 až 40, či rozsudek Soudního dvora ze dne 12. 5. 2011, ve věci Berliner Verkehrsbetriebe (BVG) proti JPMorgan Chase Bank NA, Frankfurt Branch, C-144/10, bod 30].

20. Jednou z výjimek, kdy je mezinárodní příslušnost dána soudům jiného členského státu, než je stát bydliště žalovaného, je článek 22 nařízení Brusel I, upravující tzv. výlučnou příslušnost; cílem

pravidel v něm obsažených je „přiznat soudům určitého členského státu výlučnou příslušnost za zvláštních okolností, kdy tyto soudy mají s ohledem na dotčenou materii nejlepší předpoklady rozhodovat o sporech, které do ní spadají, a to proto, že takové spory mají s uvedeným členským státem zvláště úzký vztah“ [rozsudek Soudního dvora ze dne 12. 5. 2011, ve věci Berliner Verkehrsbetriebe (BVG), C-144/10, bod 36].

21. Z judikatury Soudního dvora dále plyne, že účelem článku 22 odst. 2 nařízení Brusel I, „je soustředit příslušnost, aby nedocházelo k přijímání rozporných rozhodnutí týkajících se existence společností a platnosti usnesení jejich orgánů“, přičemž „soudy členského státu, ve kterém má společnost své sídlo, se zdají být nejpovolanější k rozhodování o takových sporech (...). Přiznání výlučné příslušnosti těmto soudům tedy probíhá v zájmu řádného výkonu spravedlnosti“ (rozsudek Soudního dvora ze dne 2. 10. 2008, ve věci N. H. proti South Eastern Health Board, a Ch. D. proti North Western Health Board, C-372/07, body 20 a 21). Jinak řečeno, soudy, v jejichž obvodu se nachází sídlo společnosti, mají „nejlepší předpoklady rozhodovat o sporech, které se týkají výlučně, ba i zásadně“, otázky platnosti usnesení orgánů společnosti [rozsudek Soudního dvora ve věci Berliner Verkehrsbetriebe (BVG), C-144/10, bod 37, či - při výkladu článku 16 Bruselské úmluvy o příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech - rozsudek Soudního dvora ze dne 14. 12. 1977, ve věci T. E. S. proti R. v. d. P., 73/77, bod 11].

22. Článek 22 odst. 2 „musí být vykládán v tom smyslu, že jeho rozsah působnosti zahrnuje pouze spory, ve kterých jeden z účastníků řízení zpochybňuje platnost usnesení orgánu společnosti s ohledem na použitelné společenstevní právo nebo ustanovení stanov týkající se fungování jejích orgánů“ (rozsudek Soudního dvora ve věci H. a D., C-372/07, bod 26, nebo rozsudek Soudního dvora ve věci flyLAL-Lithuanian Airlines AS, v likvidaci, C-302/13, bod 40). Aby věc spadala do rozsahu článku 22 odst. 2 nařízení Brusel I, musí být otázka platnosti usnesení orgánu společnosti přímým předmětem řízení; nestačí, je-li řešena jako otázka předběžná či akcesorická [rozsudek Soudního dvora ve věci Berliner Verkehrsbetriebe (BVG), C-144/10, body 33 až 47, či rozsudek Soudního dvora ve věci H. a D., C-372/07, bod 22].

23. Současně platí, že pojem „řízení, jehož předmětem je platnost usnesení orgánu společnosti“, musí být vykládán autonomně (tj. nezávisle na témže pojmu užitém ve vnitrostátních právních řádech členských států), s přihlédnutím k cílům a systematickému uspořádání nařízení (za mnohá rozhodnutí Soudního dvora srov. např. rozsudek ze dne 17. 9. 2002, ve věci Fonderie Officine Meccaniche Tacconi SpA proti Heinrich Wagner Sinto Maschinenfabrik GmbH (HWS), C-334/00, bod 19, rozsudek ze dne 13. 7. 2006, ve věci Reisch Montage AG proti Kiesel Baumaschinen Handels GmbH, C-103/05, bod 29, či rozsudek ve věci H. a D., C-372/07, bod 17).

24. Výše popsaná východiska naznačují, že řízení o přezkoumání přiměřenosti protiplnění podle § 183k obch. zák. je (z důvodů podrobně rozebraných Nejvyšším soudem v usnesení ze dne 20. 9. 2016, č. j. [29 Cdo 4403/2014](#)-321) řízením, jehož předmětem je platnost usnesení valné hromady akciové společnosti ve smyslu článku 22 odst. 2 nařízení Brusel I, a to přesto, že podle českého vnitrostátního práva „určení nepřiměřenosti výše protiplnění nezpůsobuje neplatnost usnesení valné hromady podle § 183i odst. 1“ obch. zák. (§ 183k odst. 4 obch. zák.) a „návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady podle § 131 nelze zakládat na nepřiměřenosti výše protiplnění“ (§ 183k odst. 5 obch. zák.).

25. Jelikož však posouzení dovoláním otevřené otázky závisí na výkladu článku 22 odst. 2 nařízení Brusel I, Nejvyšší soud je soudem, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva ve smyslu článku 267 odst. 3 SFEU, a současně není naplněna žádná z výjimek, za kterých se nemusí obrátit na Soudní dvůr s předběžnou otázkou týkající se výkladu nařízení Brusel I (v souvislostech výše popsaných nelze článek 22 odst. 2 nařízení považovat za acte clair či acte éclairé - viz rozsudek Soudního dvora ve věci CILFIT, C-283/81), byl Nejvyšší soud povinen

obrátit se na Soudní dvůr postupem podle článku 267 SFEU. Proto (výše označeným) usnesením č. j. [29 Cdo 4403/2014](#)-321 rozhodl o přerušení řízení na dobu do rozhodnutí Soudního dvora o odpovědi na předběžné otázky dále uvedené a obrátil se na Soudní dvůr se žádostí o odpověď na předběžné otázky specifikované v bodě II. výroku tohoto usnesení.

26. Soudní dvůr Evropské unie rozsudkem ze dne 7. 3. 2018, C-560/16, rozhodl tak, že článek 22 bod 2 nařízení Brusel I musí být vykládán v tom smyslu, že v případě takového návrhu, jako je návrh ve věci v původním řízení, na přezkoumání přiměřenosti protiplnění, které je hlavní akcionář společnosti povinen poskytnout jejím menšinovým akcionářům v případě nuceného přechodu jejich akcií na tohoto hlavního akcionáře, je dána výlučná příslušnost soudů členského státu, na jehož území má tato společnost sídlo.

27. S ohledem na uvedené proto Nejvyšší soud uzavírá, že rozhodne-li valná hromada akciové společnosti se sídlem v České republice o přechodu všech ostatních účastnických cenných papírů společnosti na hlavního akcionáře podle § 183i a násl. obch. zák., je k řízení o přezkoumání přiměřenosti protiplnění podle § 183k obch. zák. dána pravomoc (mezinárodní příslušnost) českých soudů podle článku 22 odst. 2 nařízení Brusel I bez ohledu na to, kde má sídlo či bydliště hlavní akcionář.

28. Napadené usnesení je tudíž - co do výsledku - správné; proto Nejvyšší soud, který neshledal ani vady řízení, k nimž u přípustného dovolání přihlíží v souladu s § 242 odst. 3 o. s. ř., zamítl dovolání podle § 243d písm. a) o. s. ř.